

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Empowerment, maskulinitet och förändring

-en studie av en brottsförebyggande verksamhet

Socionomprogrammet, VT 2008

C-*u*ppsats

Hanna Bexell

Hanna Karlsson

Handledare: Tore Brännberg

Abstract

Titel: Empowerment, maskulinitet och förändring – en studie av en brottsförebyggande verksamhet

Författare: Hanna Bexell och Hanna Karlsson

Nyckelord: empowerment, maskulin identitet, homosocialitet, förebilder

Studiens syfte är att försöka ta reda på hur man kan arbeta med unga män i riskzonen att utveckla en kriminell identitet och därmed försöka låta verksamheten K.A.M.P vara ett exempel på detta arbete. Våra frågeställningar är: Vilka metoder i verksamheten K.A.M.P leder ungdomarna bort från kriminell identitet? Varför riktar sig verksamheten K.A.M.P endast till unga män? På vilket sätt påverkas och förändras ungdomarnas identitet av verksamheten K.A.M.Ps inriktning?

Genom kvalitativ ansats i form sex intervjuer med ledare och ungdomar har vi försökt att ta reda på vilka metoder som verksamheten bygger på samt hur deltagarna upplever att det är att vara med.

I vår studie har vi varit intresserade av att se om deltagarna i verksamheten har genomgått någon förändring i sin identitet. Vi har därför använt oss utav begreppet maskulinitet för att försöka ta reda på denna förändring. I analysen har vi utgått från ett socialkonstruktivistiskt synsätt på hur maskulin identitet konstrueras och hur synsätt och värderingar kan omskapas i det sammanhang vilket individen befinner sig.

Studiens huvudresultat är att projektets metoder som bygger på empowerment har hjälpt en stor del av de ungdomar som deltagit i dess verksamhet. Projektet riktar sig enbart till unga män på grund av att det finns en föreställning om att metoderna inte är anpassade för att arbeta med tjejgrupper på grund av att killar och tjejer har olika problembilder . Det finns även en bild av att arbetet försvåras då man blandar tjejer och killar i samma grupp. Slutligen pekar resultaten på att de killar som är eller har varit med i verksamheten har utvecklat en mer reflexiv form av manlig identitet samtidigt som en viss machokultur fortfarande råder. Den bibehålls delvis genom att man polariserar tjejers och killars egenskaper.

Förord

Vi vill först tacka våra respondenter som tagit sig tid för våra intervjuer, utan dem skulle det inte ha blivit någon uppsats. Vi vill också tacka alla andra som hjälpt till att bidra med idéer och material till denna uppsats; bibliotekarier, lärare, professorer och vår handledare Tore Brännberg.

Vi skulle även vilja tacka Hannas mamma som har tagit sig tid att ställa upp när motivationen har svalnat och ställt upp för oss med brinnande iver trots egen dyrbar tid. Hanna vill också tacka Carlos för tålamod, stöd och datateknisk support. Tack alla vänner för att ni har förgyllt alla de stunder då vi inte suttit upptagna vid datorn.

Till sist vill vi tacka varandra för ett fint samarbete, uppmuntran och trevligt sällskap i solen.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND OCH PROBLEMFÖRMULERING	1
1.2 FÖRFÖRSTÅELSE.....	1
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.4 OM K.A.M.P	3
2 METOD	4
2.1 RESPONDENTERNA	4
2.2 URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR.....	5
2.3 INTERVJUMETOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	5
2.4 INTERVJUAREFFEKT.....	6
2.5 ANALYSMETOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	7
2.6 VALIDITET.....	7
2.7 RELIABILITET	8
2.8 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	9
3 TEORI	9
3.1 EMPOWERMENT.....	9
3.2 MASKULINITET OCH IDENTITET	12
4 RESULTAT OCH ANALYS	15
4.1 EMPOWERMENT.....	15
4.2 MASKULINITET OCH IDENTITET	20
4.2.1 Förhållande till det andra könet.....	23
4.2.2 Förebilder.....	26
6 SLUTDISKUSSION	29
REFERENSER	32

1 Inledning

1.1 Bakgrund och problemformulering

Ursprungligen föddes uppsatsidén ur ett intresse för social mobilisering och enkönade killgrupper. Under vår utbildning på socionomprogrammet har vi läst målgruppskurser som till exempel ”Män, maskuliniteter och komplexa livssammanhang” och ”Socialpedagogik och social mobilisering”, vilket har fördjupat vårt intresse och våra kunskaper kring de begrepp som förekommer i denna uppsats. Vi ville därför titta närmare på någon verksamhet som är enkönad och som arbetar med metoder som bygger på empowerment, som är en metod som grundar sig på den socialpedagogiska traditionen.

Under en av målgruppskurserna läste vi ett arbete som handlade om projektet K.A.M.P och då fick vi idén att använda projektet som ett exempel på en verksamhet som stämmer in på vårt intresseområde. Efter att ha besökt K.A.M.Ps hemsida och läst beskrivningen av verksamheten fick vi vissa uppfattningar om denna och blev intresserade av att veta mer.

Vi upplever det som att media ger en bild av att unga män i gäng blir allt fler och farligare, men vi vet lite om vad som görs för att förebygga dessa tendenser. Det finns forskning som menar att när man arbetar med ungdomar i grupp kan detta leda till en förstärkning av deras negativa inflytande på varandra.

1.2 Förförståelse

Vår förförståelse grundar sig på vårt intresse för genus- och jämställdhetsfrågor. På grund av detta intresse har vi valt att läsa målgruppskurser som fördjupat vår kunskap kring identitet och diskurser kring kön. Som en följd av våra kurser har vi haft begrepp som hegemonisk maskulinitet och homosocialitet i åtanke när vi har studerat projektet K.A.M.P. Vi har utifrån denna kunskap haft en föreställning om att killar i grupp fungerar på ett visst sätt och att det skapas en viss stämning i gruppen byggd kring olika roller och hierarkier.

Media är en faktor som har påverkat vårt sätt att se och tänka kring unga män i förorten. Olika medier förmedlar en negativ bild av dessa män som farliga machokillar, och denna bild har även vi till viss del anammat. Vi hade aldrig varit i Hammarkullen förut och aldrig tidigare träffat någon ur den ”målgrupp” som vi har intervjuat under uppsatsarbetet. Det gör att även

om vi försökt hålla oss kritiska till medias ensidiga bild så har vi inte tidigare skapat oss en egen bild av hur dessa ungdomars liv ser ut. Vi hade en föreställning när vi för första gången åkte till Hammarkullen för att genomföra intervjuer men har under arbetets gång fått en mer komplex bild och hela tiden försökt ifrågasätta vår förförståelse.

Efter att ha besökt K.A.M.Ps hemsida fick vi en uppfattning om att verksamheten skulle vara väldigt präglad av att det bara är killar med i gruppen. Detta trodde vi skulle påverka stämningen i verksamheten och även de aktiviteter och metoder som verksamheten använder. Vi fick en bild av att det rådde en viss machokultur som ersatte den manliga gemenskap som uttrycktes genom kriminella handlingar.

Vår förförståelse bygger dessutom på att vi själva är kvinnor och har en viss bild av manlig gemenskap. I olika situationer stöter man på manliga grupper och lär sig att förhålla sig till dessa på ett visst sätt beroende på situation. Som kvinna kan man aldrig fullt delta i denna gruppdynamik utan endast betrakta den utifrån men ändå se olika mönster och sätt att samspela.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt arbete är att försöka ta reda på hur man kan arbeta med unga män i riskzonen att utveckla en kriminell identitet. I arbetet med detta har vi inriktat oss på verksamheten K.A.M.P som ett exempel på detta arbete och har då ställt följande frågor:

- Vilka metoder i verksamheten K.A.M.P leder ungdomarna bort från kriminell identitet?
- Varför riktar sig verksamheten K.A.M.P enbart till unga män?
- På vilket sätt påverkas och förändras ungdomarnas identitet av verksamheten K.A.M.Ps inriktning?

1.4 Om K.A.M.P

Informationen om K.A.M.P är hämtad från deras hemsida www.ungkamp.se och från intervjun med projektledaren.

K.A.M.P står för Kriminellt Avståndstagande Motiveras av Polare och finns i Göteborg, Stockholm och Höganäs. Det är ett projekt som startades 2005 och som fram till nu har finansierats genom stöd från Allmänna Arvsfonden. Projektet är inte någon insats via socialtjänsten utan är helt frivilligt och tanken är att det ska fungera som en kamratstödjande ungdomsförening för unga killar som har riskerat att bli, eller varit, dömda enligt LVU eller LSU. Jämfört med institutionsplacering erbjuder K.A.M.Ps verksamhet ett betydligt billigare alternativ.

Projektet bygger på att man rekryterar ungdomen så att denna känner sig utvald, det krävs att man själv är motiverad att förändra sig. Detta tillsammans med vetskapen om att man stängs av om man inte sköter sig, leder till att ungdomen får både ”piska och morot”.

K.A.M.Ps metoder utgår från teorier om empowerment och har även hämtat inspiration från flera metoder som till exempel ART (Aggression Replacement Training). Man har även ett eget jagstärkande program som kallas JAAB, vilket står för jagstärkande brottsförebyggande utbildning.

Programmet är ett år och är uppbyggt i tre nivåer. Den första nivån är jagstärkande och utgår från JAAB. Ungdomarna lär känna sig själva och sina bra och dåliga sidor genom att man utgår från tredje person, det vill säga man utgår från exemplet ”Kalle” och diskuterar hur man skall lösa hans problem. Genom att hjälpa en tredje person kan de hitta lösningar på sina egna problem.

Den andra nivån är uppbyggd kring konsekvenstänkande och medling. Ungdomen får stöd i att ta tag i skulder, jobbsökande, körkortstillstånd och skolgång. En individuell plan för varje ungdom med realistiska mål sätts upp.

På den tredje nivån omsätter man kunskaperna från de andra nivåerna i praktik. Ungdomarna ska försöka uppnå sina mål och verka som förebilder för yngre killar. De går då ut i klasser och berättar om verksamheten och de egna erfarenheterna. På denna nivå erbjuds också körkort och dykutbildning.

Varje nivå avslutas med ett tre dagar långt läger där ungdomarna testas på olika sätt för att se om de är redo att gå vidare till nästa nivå. Regler och rutiner skall följas och ungdomarna utsätts för olika fysiska prov och olika tillitsövningar.

Efter avslutat program blir de mest engagerade ungdomarna sedan handledare på kommande program och det finns alltid möjlighet att delta i aktiviteter trots att man har slutat. Enligt en projektrapport som de själva har gjort har totalt 35 ungdomar tagits emot under de tre år som projektet funnits. Av dem har 23 ungdomar inte återfallit till kriminalitet efter avslutat program utan de flesta har gått vidare till utbildning eller arbete.

2 Metod

Vi har valt att använda oss av kvalitativ ansats eftersom det ger en djupare förståelse för respondenternas upplevelser av verksamheten än vad en kvantitativ ansats skulle ha gjort. Vår ambition är heller inte att generalisera utan att ge ett exempel (Kvale, 1997).

Vår studie bygger på djupintervjuer med en projektledare och fem deltagare i K.A.M.P. Från början hade vi planerat att även göra en observation av gruppen vid ett utbildningstillfälle på två timmar men denna observation blev av olika anledningar inte gjord. Att ha varit närvarande vid ett utbildningstillfälle hade kunnat ge oss en större förståelse för hur gruppen interagerar och hur metoderna används i praktiken, samtidigt som vi tror att vår närvaro hade kunnat påverka gruppen så pass mycket att det hade varit mycket osäkert om den bild vi fått verkligen hade visat hur gruppen vanligtvis interagerar.

2.1 Respondenterna

Våra respondenter består dels av projektledaren för verksamheten och dels av fem ungdomar i åldrarna 18 till 21 år som går eller har gått utbildningen i K.A.M.P. Alla utom en avslutar utbildningen under våren 2008.

Projektledaren, Mikaela, har tidigare arbetat på institution och har erfarenhet av att arbeta med ungdomar dömda enligt LVU. Hennes teoretiska bakgrund ligger inom beteendevetenskapen. Idag står inte Mikaela för utbildningen i lika hög utsträckning som tidigare, utan två av ungdomarna som har avslutat utbildningen har tagit över rollen som utbildare och handledare.

Ungdomarna har vi valt att kalla Sanel, Leo, Max, Alex och Havil. Alla ungdomarna har bott i Hammarkullen under största delen av sitt liv. Fyra av respondenterna har tidigare begått brott av olika grad, en del har dömts för sina brott, andra har inte åkt fast. En av respondenterna har inte själv begått brott men har erfarenheter av kriminalitet i familj och bland vänner.

2.2 Urval och avgränsningar

Vi fick kontakt med Mikaela via e-post efter att ha studerat K.A.M.Ps hemsida. Vid intervjun med henne fick vi kontakt med två ungdomar som vi bokade tider med. Med hjälp av dem bokade vi sedan in de resterande intervjuerna.

Vi har valt att intervjua ungdomarna som är med i projektet i Göteborg eftersom vi dels endast är intresserade av att låta verksamheten vara ett exempel, dels eftersom detta var mest gynnsamt med tanke på tiden vi haft till vårt förfogande. Vi hade även kunnat genomföra intervjuer med ungdomar från Stockholm och Höganäs, vilket skulle ha kunnat bidra till mer djupare förståelse för verksamhetens metoder. Det hade även varit intressant att få intervjua några av de ungdomar som valt att hoppa av utbildningen. Det hade kanske varit bra om vi hade haft en annan fördelning av respondenterna med tanke på vilken nivå i utbildningen de befinner sig på. Detta kanske hade gett en mer nyanserad bild av verksamheten. Tidspresen har dock bidragit till att detta inte varit möjligt utan vi har fått begränsa oss till att intervjua aktiva deltagare.

2.3 Intervjumetod och tillvägagångssätt

Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer med en intervjuguide uppbyggd kring teman som i sin tur bygger på teorierna vi använder i analysen. Samtidigt ville vi hålla intervjun så öppen som möjligt för att skapa ett mer spontant samspel med möjlighet till följdfrågor. Detta leder till att situationen så mycket som möjligt liknar ett naturligt samtal även om det inte blir ett jämlikt sådant (Kvale, 1997).

Vi har försökt att hålla varje intervju enskild, men då vi har träffat informanterna i deras lokal där det inte finns något avskilt rum har det varit svårt att hålla dem helt ”privata”. Vid ett par intervjuer har andra medlemmar i verksamheten varit närvarande. Detta verkade dock inte

störa respondenten i fråga utan vi upplevde att det hade varit en större störning att be personen att gå. Dock kan det ha inneburit att gruppens normer kan ha framträtt tydligare än de individuella.

Vi har valt att inte utse en intervjuare med en mer aktiv roll än den andra, utan båda har varit med vid varje intervjutillfälle och turats om att ställa frågor. Vi har upplevt att detta har lett till att vi har kunnat komplettera varandra, med till exempel följdfrågor. Samtliga intervjuer har spelats in på band för att på sätt underlätta under bearbetningsfasen. Tiden för intervjuerna har varierat mellan trettio minuter och nittio minuter beroende på hur utförligt respondenterna svarat.

Istället för att göra enskilda intervjuer hade vi kunnat använda oss av fokusgrupper, en metod som Billinger (2005) menar kan öppna upp för nya perspektiv genom den dialog som uppstår. Skälen till att vi inte valt detta tillvägagångssätt är flera. Vi fick dock inte tag i tillräckligt många respondenter som krävs för att uppnå ett tillförlitligt resultat. Slutligen anser vi att enskilda intervjuer är att föredra i detta fall eftersom vi tror att respondenterna vågar öppna sig mer än om vi hade använt oss av fokusgrupper.

2.4 Intervjuareffekt

Vid enskilda intervjuer finns det en risk att vi som intervjuare har påverkat svaren på olika sätt, vilket kallas för intervjuareffekt. Dels kan vi påverka respondenterna på ett sätt som gör att dessa svarar på ett sätt som de upplever att vi vill att de ska svara (Svenning, 2003). Ett exempel på detta är hur frågorna ställs. Svenning (2003) menar även att faktorer som intervjuarens kön, ålder, etniska tillhörighet med mera kan ha inverkan. I vårt fall upplevde vi det som att det faktum att vi är etniskt svenska kvinnor med akademisk bakgrund påverkade intervjusituationen på så sätt att respondenterna ibland verkade nervösa. Vi tror även att detta kan ha påverkat möjligheten att få ärliga svar på frågor kring kön. Lundgren, Pettersson och Tiby (2003) påpekar att i intervjusituationer med forskare och respondenter av motsatta kön är konstruktionen av feminiteter och maskuliniteter närvarande och påverkar därmed denna situation. Skrinjar (2003) beskriver denna situation som att intervjun blir ett hot och en möjlighet för den manliga respondenten gentemot den kvinnliga intervjuaren. Möjligheten består i att mannen kan spela på sin maskulinitet och framställa sig själv i typiskt manliga drag. Hotet består i att kvinnan har makten som intervjuare varpå maktordningen blir

omkastad till viss del. Vi upplevde att några respondenter inte verkade avslappnade och ibland svarade undvikande på vissa frågor. Detta kan bero på ovannämnda faktorer, men det kan också ha att göra med personlighet och det faktum att en intervjusituation i allmänhet upplevs vara obekvämt. En annan faktor som vi tror kan ha påverkat intervjusituationen är att vi var två intervjuare och en respondent, vilket kan ha gjort respondenten känt sig i underläge. Sammantaget upplever vi dock intervjusituationerna som positiva både för oss och för respondenterna.

2.5 Analysmetod och tillvägagångssätt

Vi har först identifierat olika teman i intervjumaterialet; empowerment och maskulin identitet. Dessa teman har sedan legat till grund för presentationen av resultat- och analysavsnitten. När vi har bearbetat materialet har vi letat efter överensstämmelser och diskrepanser mellan resultat och teori, vilket innebär att vi har försökt att inte utelämna empiri som inte stämmer överens med teorin.

Vi har till viss del använt oss av meningstolkning. Det innebär att vi har haft våra teoretiska utgångspunkter då har vi gjort vår undersökning, och sedan har vi tolkat vårt material utifrån dessa (Kvale, 1997). Även om vi inte alltid har fått uttryckliga svar kring det vi undersöker har vi ändå kunnat uttolka mening som vi anser passar under ett visst tema.

Vi har valt att presentera respondenternas uttalanden i direkta citat. Anledningen till att vi inte tagit bort ord som är vanliga i talspråk, till exempel då, alltså och ja, är att vi vill lyfta fram den jargong som speglas i språket. Vi anser att detta är viktigt för analysen.

2.6 Validitet

Validitet innebär att man verkligen undersöker det som man avser att undersöka. De frågor som respondenterna får under intervjuerna och de frågor som ställs under analysen bör stämma överens med syfte och frågeställningar (Kvale, 1997). Validiteten i en kvalitativ studie beror på om läsaren kan skapa sig en tydlig bild av det analyserade material som författaren presenterar. Validiteten är alltså kopplad till hur väl författaren lyckas ”kontrollera, ifrågasätta och teoretiskt tolka” sitt material (Larsson, 2005).

Man kan dela upp validiteten i inre och yttre validitet, där den inre validiteten påverkas av författarens skicklighet i att förmedla forskningsprocessens inflytande på giltigheten. Detta kallas kommunikativ validitet eller logisk validitet och handlar om att man beskriver hur projektet har lagts upp och de ingående delarna såsom att tydligt och genomgående beskriva förförståelse, datainsamling, urval och analysprocess. Utöver detta stärks validiteten om man använder sig av deltagarkontroll samt triangulering. Den yttre validiteten handlar om huruvida studiens resultat kan generaliseras (Svenning, 2003). Vi har försökt uppnå en viss validitet eftersom vi hela tiden har strävat efter att uppnå den kommunikativa validiteten genom att ingående beskriva arbetsprocessen. Däremot är vi medvetna om att det finns brister i och med att vi inte har använt oss av deltagarkontroll på grund av den knappa tiden under uppsatsarbetet. Vi har dessutom inte använt oss utav triangulering på grund av att vi dels bara har för avsikt att belysa ett exempel utifrån ungdomarnas perspektiv och dels på grund av en C-uppsats begränsade omfattning.

2.7 Reliabilitet

Reliabilitet betyder att resultaten från studien skall kunna uppnås vid en upprepad likadan undersökning (Kvale, 1997). I en kvalitativ studie försöker man inte heller att mäta något utan snarare undersöka ett visst fenomen vilket gör det svårt att fastställa reliabiliteten. Kravet på hög reliabilitet blir därför inte lika högt i en studie med kvalitativ ansats som en studie med kvantitativ ansats (Larsson, 2005). Genom att vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer kommer sannolikt resultatet att bli annorlunda till viss del om andra skulle försöka göra om samma intervjuer. Genom att vi har använt oss av bandspelare vid samtliga intervjuer har vi ändå försökt att uppnå största tillförlitlighet, det inspelade materialet försäkrar att vi analyserar det som våra respondenter faktiskt sagt. Detta förutsätter dock att allt fungerar rent tekniskt och att man gör noggranna transkriberingar av intervjuerna, vilket vi lyckats med under vårt arbete.

2.8 Etiska överväganden

En utgångspunkt har för oss varit att försöker följa Vetenskapliga forskningsrådets etiska regler, det vill säga samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002).

Samtliga av våra respondenter har innan påbörjade intervjuer fått ett följebrev med information om uppsatsens syfte, om hanteringen av data och att ungdomarnas identiteter anonymiseras. Eftersom K.A.M.P är en verksamhet som är ensam i sitt slag så blir det svårt att anonymisera den kvinnliga projektledarens identitet. Detta är något vi har diskuterat tillsammans med henne och därefter fått tillåtelse att använda hennes riktiga identitet. Larsson (2005) påpekar att man har ett etiskt ansvar då det gäller vilka frågor som ställs för att inte väcka känslor som är svåra att hantera för respondenten. Respondenterna har därför även fått information om rätten att inte svara på frågor som upplevs stötande och rätten att dra sig ur intervjun. Vi har även lämnat kontaktinformation i form av mailadresser till samtliga. Inga fullständiga personuppgifter har samlats in. Vi har förvarat bandspelare och band i våra hem och banden med inspelat material, samt transkriberingar av intervjuer förstörs efter slutförd och godkänd uppsats. Samtliga respondenter kommer att få ett exemplar av den färdiga uppsatsen.

3 Teori

Vi har valt att i teoriavsnittet utgå från utvalda teoretiska begrepp. Det första begreppet, empowerment, beskriver K.A.M.Ps metodologiska utgångspunkt. Ett annat centralt begrepp är identitet. Men då detta begrepp är så komplext och uppbyggt kring flera perspektiv och synvinklar har vi valt ut några begrepp som vi lyfter fram i denna studie. Begreppen är maskulinitet, homosocialitet och förebilder.

3.1 Empowerment

Begreppet empowerment har ett ursprung i den socialpedagogiska traditionen som kortfattat kan beskrivas som en slags hjälp till självhjälpstrategi för att integrera medborgarna i samhället. Det handlar om att tillhandahålla medel för att hjälpa grupper eller individer att

kunna integrera sig i samhället då den ”normala” socialiseringsprocessen av någon anledning misslyckats (Madsen, 2001). Man kan säga att socialpedagogiken har som mål att anpassa individen till kollektivet (Eriksson, 2004).

Empowerment är ett begrepp med många tolkningar med det gemensamma att det är en process vari den det riktar sig mot kan få större kontroll och ökad rätt till bestämmelse över sitt eget liv. Det är ett salutogent synsätt som sätter brukaren i centrum och där man utgår ifrån dennes resurser. Processen fungerar både medvetandegörande och demokratiserande vilket stärker individen både i samma stund men också så att denna kan ta vara på sina rättigheter i framtiden. En central del av begreppet empowerment är makt som även detta har många tolkningar (Hedin/Herlitz/Kousmanen, 2006).

Även Askheim och Starrin (2007) lyfter fram att begreppet är diffust. Ordet betyder att skaffa sig styrka, kraft och makt. Satt i sitt sammanhang innebär det att personer eller grupper försatta i en maktlös position ska skaffa sig styrka, som kan göra att de tar sig ur denna maktlöshet. En mobilisering sker då som gör att personen/personerna kan bli förmögna att motarbeta det som håller dem nere och därigenom skaffa sig mer inflytande över sina liv. Empowermentbegreppet kan därigenom sägas täcka både ett visst mål och det som krävs för att nå målet. Begreppet används idag ofta då man talar om svaga grupper i samhället såsom invandrare, drogmissbrukare, funktionshindrade med mera. Begreppet har fått en väldig genomslagskraft och ses som något positivt och något som är värt att sträva mot, men det har också en brist på en klar definition.

Askheim (2007) menar att en av de centrala delarna av begreppet empowerment är att försöka ge individen förmåga till motmakt. Tyngdpunkten ligger på sambandet mellan individens livssituation och samhälleliga, strukturella förhållanden. Individer och grupper ska stärkas så att de kan försöka ändra de faktorer som gör att de är svaga och maktlösa. Genom processer och aktiviteter stärks människors självkontroll, det vill säga de får ett ökat självförtroende, en bättre självbild samt större kunskaper och färdigheter. Kunskapen om ovan nämnda samband är central i denna riktning. Människors grad av makt och kontroll över sina egna liv är inte naturgiven utan skapad av människor, i historiska processer. Freire (Askheim, 2007) menar att kollektivet och delandet av erfarenheter, är själva utgångspunkten för ett medvetandegörande av individens egen situation i samhället och för handlingen. Kollektivet

kan vara en grogrund för motståndskraft, men det kan också bidra med att skapa en motvikt mot den negativa identitet som svaga och marginaliserade grupper i samhället ofta tilldelas av majoritetssamhället.

Baserat på hur medvetna de personer är som blir utsatta för någon sorts maktutövning, ordnar Gaventa (Hedin/Herlitz/Kousmanen, 2006) makten i tre dimensioner. I första dimensionen befinner sig personerna i en öppen konflikt med givna spelregler. Den andra dimensionen innebär att individerna är medvetna om konflikten men förväntar sig nederlag och har därför svårt att göra något. De individer som befinner sig i den tredje dimensionen är trots en starkt ojämlig social situation inte medvetna om det förtryck som råder. Detta beror på att de som har mer makt i samhället och tillgång till de koder och det språk som "råder" kan definiera spelreglerna och därmed också bibehålla sin makt utan att riskera att bli öppet konfronterade. Själva ordet makt kan ha olika betydelser som till exempel kunskap och vetande, rättighet och befogenhet samt hop och massa. Kunskap och vetande innebär en bättre språklig förmåga som i sin tur ger större förutsättningar att göra sin röst hörd och därför ökad chans att få igenom sin vilja. Rättigheter och befogenheter handlar dels om individens individuella rättigheter i ett brukarperspektiv men också om dennes samhälleliga rättigheter som kan kopplas till Gaventas olika dimensioner.

De individer eller grupper som inte själva kan föra sin talan på grund av bristande makt av något slag, kan företrädas av någon sorts representant som i deras ställe kan föra fram deras intressen. Detta behov ökar i proportion till minskande resurstillgångar. Företräderskapet skall enligt empowerment av princip ha getts mandat av den som behöver det och det skall vara inriktat så att brukarna själva kan förstärka sina maktresurser så att de senare i framtiden kan föra sin egen talan (Hedin/Herlitz/Kousmanen, 2006).

Askheim (2007) lyfter fram att det gemensamma för alla sätt att arbeta med empowerment är en positiv människosyn. Människan är i grunden en aktiv och handlande varelse som vet och vill sitt eget bästa, om rätt förhållanden skapas. Som professionell ska man genom metoden göra individen medveten om sin situation och vad som kan göras för att förändra den, i positiv riktning. Dialogen genom vilken detta sker ska vara utan tvång gentemot brukaren och den professionella ska ses som underlättare och resursperson. Att som professionell arbeta med metoden kräver en stark medvetenhet om den egna rollen och praxisen.

3.2 Maskulinitet och identitet

T. Johansson (2006) beskriver ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv hur identiteten formas i relation till den föränderliga omgivningen genom samspel med andra. Omgivningen påverkar på så sätt även den psykologiska aspekten av identitet. Individen kan ses som en flexibel aktör som anpassar sig i interaktion med samhällets förändringar. Det viktiga när man studerar ungdomars identitet är inte att dela in utvecklingen i olika stadier, vilket skulle ge en alltför odynamisk bild, utan i stället se ungdomen i den sociala och historiska kontext som denne befinner sig i. Ungdomens upplevelse av möjlighet och hinder i identitetsutvecklingen utgörs av faktorer som klass, kön och etnicitet. Eftersom identitet är ett sådant brett begrepp har vi valt att fokusera på några olika delar som kan utgöra identiteten hos de ungdomar vi intervjuat.

Vi har valt att utgå ifrån ett socialkonstruktivistiskt synsätt på kön, det vill säga att de egenskaper som tillskrivs könen är socialt konstruerade och skiljer det biologiska könet från det sociala (Bolin/Lövgren, 1995). Maskulinitet tillskrivs således olika egenskaper beroende på den kulturella och historiska kontexten. Kön samspelar med ras och klass och då kan åtskilliga maskuliniteter urskiljas. Det betyder dock inte att det finns *en* svart maskulinitet, eller *en* medelklassmaskulinitet. Det finns flera slags maskuliniteter, och hos dem finns även inbördes relationer.

Connell (1995) pratar om hegemonisk maskulinitet och menar med detta begrepp att det finns en överordnad typ av manlighet som alla grupper i samhället förhåller sig till. Den hegemoniska maskuliniteten kan ses som ett historiskt och kulturellt föränderligt ideal, vilket alla män på något sätt strävar efter, och lever upp till, till vissa delar. Hegemonin innebär mannens överordnade ställning gentemot kvinnan men även ett system av dominans och underordning mellan olika grupper av män. Den vita, välutbildade och heterosexuella mannen står högst i hierarkin och de övriga inordnar sig under denna i olika positioner. Alla män upprätthåller bilden av den hegemoniska maskuliniteten genom att vara delaktiga i att bevara olika maktförhållanden. På grund av att den är historiskt föränderlig kan den även utmanas av grupper i samhället till exempel av män och kvinnor som vill ändra idealet. De män som inte passar in i den hegemoniska maskuliniteten, som till exempel män med annan etnicitet, kan

försöka att hävda sig gentemot andra män med till exempel våld, i ett försök att skapa sig en dominant maskulinitet.

Badinter (1992) beskriver att det rådande manliga idealet har en relativt lång tradition och att den bygger på egenskaper som oberoende, framgång, makt, styrka och aggressivitet. Mannens ideal bygger på en strävan bort från feminint tillskrivna egenskaper vilket till exempel innebär att han inte kan visa starka känslor eftersom detta skulle innebära svaghet. Idealet bygger även på idén om att mannen är överlägsen kvinnan. Ett typiskt exempel på ett manligt ideal är Rambo som den ständigt ensamma krigaren utan några känsloutryck. Författaren menar att detta ideal är ouppnåeligt och därför leder till att många män känner sig otillräckliga vilket i sin tur kan leda till frustration och självdestruktivitet.

Ekman (1995) lyfter fram att maskulinitet alltid har setts som en skillnad till femininitet vilket innebär att mannen tagits för given medan kvinnan setts som avvikande. Detta har resulterat i att män inte behövt lära sig att tänka självreflexivt. Mannen stereotypiseras genom uttalade och bestämda attribut och det råder en uppfattning om att det existerar ett unikt manligt förhållningssätt. Detta skapar en antagen mall i vilken få män passar in. Under uppväxten skiljs kön från genus genom att tillskriva manligheten attribut som att vara självständig, rationell, fysiskt stark och att inte visa känslor. Dessa ingår ofta i bilden av den traditionella mannen som också återfinns i sagor, myter och seder och som sällan ifrågasätts, varken av män eller av kvinnor. Mannen måste försöka leva upp till denna bild av manligheten och misslyckas han är risken stor att han upplever frustration.

Hilte och Claezon (2005) har genom sin studie identifierat olika sätt att förhålla sig till pojkars och flickors sätt att kommunicera. I studien framkommer att personal på institution anser att pojkar har ett rakare uttrycksätt medan flickor istället pratar runt och ”undviker att lägga korten på bordet” (s 37). På grund av detta förhållningssätt ansågs det lättare att arbeta med pojkarna än med flickorna, av såväl manlig som kvinnlig personal. Personalen uttryckte vidare en uppfattning om att kvinnor är mer komplexa än män i sitt samspel med andra. Pojkars problem ansågs i motsats till flickors som enklare, övergående och av mer social karaktär, inte psykisk.

En viktig del i processen att utveckla den maskulina identiteten är umgänget och samspelet med andra män. Detta samspel mellan män, som kan ses som en strävan efter intimitet men med strikta regler och normer, kallas homosocialitet. Med sin speciella karaktär kan den utgöra en effektiv barriär mot kvinnor som ses som perifera och det som betraktas som hotfullt, det vill säga kvinnligt. Genom gruppen får man en känsla av makt och tillhörighet (Lalander/Johansson, 2007). Connell (1995) menar att i grupper bestående av enbart män utformas en miljö där maskuliniteten förstärks.

Enligt Berglund (1998) är pojkar och män upptagna av att tävla och jämföra sig med varandra för att utmärka sig och visa sin kompetens. Han skriver också att ungdomsåren utmärks av viljan att tillhöra ett gäng. Att vara med i ett gäng, om det så är kriminellt eller inte, handlar både om att utveckla sin livsstil och om en könssocialisation. Under tiden som ett gäng ägnar sig åt någon form av aktivitet, t.ex. kriminalitet eller drogbruk, så skapas sociala kontakter mellan medlemmarna. Kandel (Berglund, 1998) menar att vänskapsrelationer bygger på en process i vilken selektion och socialisation leder till att ungdomar söker sig till kompisar med samma livsinställning. Detta innebär också en viss anpassning till just det gängets normer och värderingar. Enligt Messerschmidt (Berglund, 1998) kan gänget ses som ett miniatyrsamhälle, där unga män försöker forma sin maskulina identitet. Gängets utformning beror på faktorer som miljö, kultur, klass och etnicitet.

Ekman (1995) beskriver vidare mäns relation till andra män som projektinriktad och där man undviker att prata om känslor. Författaren skriver att redan från första mötet mellan två män uppstår en maktkamp för att ta reda på vem som är i underläge respektive överläge. Män har ett behov av att tävla och att mäta sig med varandra och känner därför ett ömsesidigt beroende av den andre i denna mätning. Att visa sig sårbar inför en annan man är däremot tabu och därför vet de flesta män väldigt lite om varandras innersta känsloliv. En följd av detta är att många män tror att de är ensamma om sina tankar och rädslor. Män anses heller inte, enligt Ekman (1995) ta hand om varandra, känna stolthet för eller ansvarstagande gentemot sina manliga vänner.

Badinter (1992) menar att den maskulina identiteten är sekundär, det vill säga att den måste förvärfvas i utbyte mot den primära feminina identiteten som fås genom relationen till modern. Det är fadern eller andra manliga personer som hjälper pojken att stå som förebilder för den

maskulina identiteten som uppnås genom jämförande med dessa. Ekman (1995) menar på liknande sätt att män strävar efter att leva upp till den positiva bild av manlighet som han genom samlade upplevelser och erfarenheter har kommit i kontakt med.

T. Johansson (1995) utgår från ett utvecklingspsykologiskt perspektiv då han beskriver den unga mannens behov av en fadersfigur som förebild för sin utveckling av bland annat jagidealet och självkänslan. Unga män i adolescensen behöver fadersfiguren som stöd för att lära sig hur den manliga kroppen och sexualiteten fungerar, men även som förebild i utvecklingen av den egna identiteten. De börjar i denna ålder även använda sig av andra vuxna förebilder och idoler som ofta kännetecknas av överdriven maskulina drag.

H. Johansson (2006) dekonstruerar den ofta vedertagna föreställningen om manliga förebilder som nödvändiga för unga män. Det är en vanlig insats från samhället att erbjuda ”killar på glid” nya manliga förebilder som skall verka bättre än de förra. Ett av användningsområdena är att byta ut stereotypa manliga förebilder mot engagerade män som till exempel brandmän. På bland annat äventyrsläger kan killarna komma i kontakt med dessa nya förebilder.

4 Resultat och analys

Under den här rubriken kommer vi att redovisa resultaten från intervjuerna och de teoretiska begreppen. Under rubriken identitet har det varit svårt att särskilja de olika ingående begreppen eftersom de hänger ihop men vi har ändå valt att presentera de båda temana ”förhållande till det andra könet” och ”förebilder” med underrubriker för att försöka underlätta för läsaren. Detta har även lett till att vi också har valt att lägga analysavsnitten efter varje tema.

4.1 Empowerment

Projektledaren ser empowerment som ett av de grundläggande synsätten för verksamheten K.A.M.P. En anledning till att hon startade upp verksamheten var för att hon ville komma bort från problematiserandet av denna ungdomsgrupp. Istället vill hon ha som utgångspunkt att jobba med det som är positivt eftersom detta leder till att ungdomarna växer. Hon menar vidare att verksamheten och dess innehåll beror mycket på vad ungdomarna själva vill jobba med. Därför är varje utbildningsgrupp unik eftersom den formas efter ungdomarnas egen

situation. Projektledaren anser att verksamheten till sin struktur är en platt organisation utan hierarkier mellan deltagare och handledare. Hon tycker att det råder ett öppet klimat. Till skillnad från socialtjänsten vill hon att ungdomarna skall vara med och bestämma. Det upplever hon leder till en känsla av trygghet hos ungdomarna och att de på så sätt känner förtroende för andra. I och med att verksamheten är en kamratförening och inte en insats kan ungdomarna också själva bestämma över verksamheten på ett annat sätt. Idén är inte att K.A.M.P ska hjälpa utan att handledarnas styrka är att de finns där som stöd för ungdomarna, att någon tror på dem. Det handlar alltså om förändringsarbete med hjälp av positiv kritik. Ungdomarna tvingas att själva definiera vilka som är deras positiva egenskaper och de tillåts inte tycka synd om sig själva utan uppmuntras då istället att hitta inre styrka. Projektledaren ger oss ett exempel:

”Ja, och då om jag säger till någon ”näm en sak som du är bra på.” Ingen, ingen svarar på det. Och det är rätt så skrämmande. Det några har skrivit: ”Jag är snygg i alla fall.” Och det är därför det är så himla märkligt, alltså viktigt med märkeskläderna, med du vet den här jävla peak-jackan och du vet guldets runt halsen eller vad det är, för att det är det enda de har. (...) De säger till oss hundratusentals gånger ”Nej jag klarar aldrig det här Mikaela”(...) Jo, det gör du visst det. Ibland får vi sparka dem i arslet alltså. Alltså ordentlig spark, för att det ska hända något.(...)

Vad vi inte accepterar inom K.A.M.P heller, det är att man tycker synd om sig själv. För att jag säger såhär: (...) det är också så, sådär problematiserande att har du en mamma som är alkoholist kommer du bli ett socialfall, punkt slut. Det säger all forskning. Och på K.A.M.P så säger vi så här, att det är ju en styrka du har. Det är någonting du kan använda som nåt positivt, det är en erfarenhet, den går (inte att, vår anmärkning) köpas för pengar, du kan inte läsa dig till den, den dagen du blir stor liksom så behöver inte du sitta som grannarna och gnälla över att du inte kan köpa en ny Volvo, för du kommer uppskatta ditt liv. (...) Att visst, det har sett ut som det har gjort liksom, men man måste lära sig att leva med det för att kunna gå vidare. Så att vi vänder det till något positivt”

Mikaela berättar att efter att ungdomarna har klarat av steg ett går de vidare till steg två i utbildningen. På detta steg går de igenom teoretiska kunskaper kring brott, konsekvenser av olika slag, konflikthantering och samhällsintegrering kunskaper. Fortfarande arbetar de

utifrån tredje person. Under detta steg pratar de också mycket om hur man skriver CV, hur en arbetsintervju går till och hur man beter sig på en arbetsplats. Mikaela berättar:

"(...) och alltihopa handlar ju om att de ska bli redo. Alltså de ska bli, målet är ju med hela utbildningen att de ska bli socialt och ekonomiskt självförsörjande (...)"

Ungdomarna är överens när de alla berättar att de upplever det som positivt att ledarna redan från början ställer upp och ger dem fullt förtroende. De säger att ledarna alltid är tillgängliga och att man kan ringa när som helst och prata om man har problem. Samtliga ungdomar pratar om vikten av att lära känna sig själv och sina positiva egenskaper. De berättar om en upplevelse av att ha blivit problematiserade redan i skolan och har setts som enbart stökiga och kriminella. I början när ungdomarna kom till K.A.M.P så kunde ingen säga några bra egenskaper hos sig själv medan de dåliga var lätta att identifiera. Genom K.A.M.P har de fått en annan roll att leva upp till som är uppbyggd kring deras positiva egenskaper och roll som brottsförebyggare. I denna roll vänds problematiserandet till erfarenheter som är unika och som sedan kan användas som något positivt.

Max beskriver känslan träffade när vi frågar honom om sin framtid:

"Ja den ser ljusare ut eftersom kamp tar en inte för den kriminella ungdomen, de tar en som en människa. Inte som han den där tjuven, utan man känner sig som en människa igen."

Leo beskriver samma känsla:

"Men nu har jag märkt efter ett år, det viktigaste med den här utbildningen det är att de har hjälpt mig med mig själv. Jag har blivit större i mig själv, jag har blivit självsäkrare, alltså i både samhället, ute, med kompisar, allt. Jag behöver inte visa upp mig för nån och så där. (...) till exempel det är så här... alltså jag tänker så här om du får en roll som en dålig person, alltså en problemperson, då lever du upp till den. Det känns så för mig. Jag har fått den här, alltså jag har fått nu, de säger så här till mig "ja men du är bra, du kan sköta dig, du gör ditt jobb bra här på din praktik" och jag lever upp till det. Alltså de ger mig ett stort ansvar, och det känns, det är skönt för mig att se."

Många av ungdomarna tyckte också att steg två med konsekvenstänkande var en viktig del av utbildningen. De menar att de då fick lära sig mycket om samhället och dess funktioner som till exempel hur kronofogdemyndigheten fungerar. Ungdomarna säger också att på detta steg diskuterades det om olika saker i samhället.

Alex säger till exempel:

"(...) konsekvenstänkande. För varje gång jag eller mina kompisar gör nåt så ska man alltid tänka efter (...) Och sen så gruppträck, innan kunde man falla dit hur lätt som helst, nu kan man stå på sina egna ben alltså. Jag tycker personligen att det vi fick först var skitbra, det var en grund att stå på. Det med jagstärkande, för när vi klarar av oss själva och att vi kunde göra det vi var bra på då fick vi konsekvenstänkande (...) Som person, jag gillar att prata mer om så där politik, och jag gillar att vara mer engagerad än vad jag var innan. (...) För att när vi går utbildningen så diskuterar vi mycket (...) det kunde vara från terrorister till potatis (...)"

Ungdomarna berättar också att de uppskattar att själva få utforma sina individuella utvecklingsplaner, att sätta upp egna realistiska mål och att utföra planeringen tillsammans med ledarna. Till exempel säger Alex att han ville ha hjälp med skolan och problem hemma. Tillsammans med ledarna löste han dessa problem steg för steg.

Sanel berättar hur han tycker att han har förändrats genom utbildningen:

" (...) sen har jag lärt mig mycket om livet allmänt. Hur man söker jobb, jag visste inte ens vad ett CV var när jag kom till KAMP. Hur man betar sig på en arbetsintervju, alla de här grejorna är viktiga du vet (...) jag kan inte förklara med ord hur mycket jag har förändrats. Bara att jag gör de här grejorna jag gör idag (...) jag kan förklara hur det funkar på det fina svenska språket och inte på blattiska. Om nån sa till mig för tre år sen att jag skulle göra de här grejorna, jag skulle dött av skratt."

När man läser projektledarens uttalande ovan är det tydligt att hon i sina metoder utgår från det positiva synsättet som empowerment bygger på där brukaren står i centrum. Även de medvetandegörande och demokratiserande processerna återspeglas i det som Mikaela berättar

ingår i utbildningen. Genom detta tolkar vi det som att projektledaren ser på empowerment på liknande sätt såsom Hedin, Herlitz och Kousmanen (2006) beskriver begreppet. För henne är det viktigt att ungdomarna får vara med och bestämma och känna sig delaktiga och vi tolkar det som att strävan efter en platt organisation kan ses som demokratiserande. Utbildningen fungerar medvetandegörande om brottslighet och dess konsekvenser och hur de kan förbättra sin egen situation och förhålla sig till sin omvärld.

Att man utgår från ett positivt synsätt i verksamheten tydliggörs även i ungdomarnas uttalanden kring vad de tycker har varit viktigt och mest betydelsefullt för dem i K.A.M.Ps utbildning. I både Max och Leos uttalanden förstår man att om andra ser på en på ett visst sätt så lever man lätt upp till den rollen. Vi tolkar att genom projektet har de blivit medvetna om att de kan skapa sig en egen roll utifrån den de är. Vi tolkar detta som att verksamheten har gett ungdomarna den förmåga till motmakt som Askheim (2007) menar är central i empowerment. De har också blivit mer demokratiskt medvetna genom att de är medvetna om sina rättigheter och därmed känner sig mer delaktiga i samhället. De stärks på detta sätt både individuellt och i sin roll i samhället, och kan på så sätt ändra de faktorer som gör dem svaga och maktlösa såsom Askheim (2007) beskriver.

Sanel's uttalande ovan tycker vi belyser att verksamheten har ökat ungdomarnas kunskaper och medvetande om språkets betydelse med vilket de ges ökad möjlighet att göra sina röster hörda. Genom K.A.M.P verkar ungdomarna ha fått ökad kunskap om sina demokratiska rättigheter, vilket därmed ökar chansen att kunna knäcka de koder som Hedin, Herlitz och Kousmanen (2006) talar om. Sammantaget leder innehåll och metoder i sin tur till en känsla av ökad makt, ökat självförtroende och en bättre självbild hos ungdomarna.

Genom att K.A.M.P är frivilligt ger ungdomarna således också ledarna mandat till det företräderskap som Hedin, Herlitz och Kousmanen (2006) menar skall vara inriktat på att stärka gruppens intressen och rättigheter. Mikaela är den professionella som Askheim (2007) beskriver och som underlättar förändringsprocessen i positiv riktning. Askheim (2007) menar dock att den professionella skall vara starkt medveten om sin roll och sina metoder, och här kan vi se vissa brister då vi upplever att Mikaela har svårt att beskriva sina metoder utifrån vedertagna teorier. Samtidigt ger empowermentbegreppets diffusa definition och dess många innebörder en tolkningssvårighet och därmed också en viss frihet i praxis.

4.2 Maskulinitet och identitet

Mikaela berättar att på de läger som avslutar varje steg i utbildningen testar killarna för att se om de har tagit till sig innehållet i utbildningen. Mikaela menar att ju osäkrare killarna är desto tuffare försöker de att visa sig. Testerna handlar till exempel om att kunna hålla tider, olika tillitsövningar och att våga fira ner sig för ett bergsstup. Detta berättar hon att killarna inte brukar vilja eller våga, men om hon som tjej visar att hon kan så brukar killarna inte kunna säga nej. Hon erkänner att det kan verka elakt, då killarna blir rädda, men att det är nödvändigt att försöka jobba bort den tuffa och coola attityden eftersom det är den som gör att de hamnar i problem. Mikaela menar att gruppen är jätteviktig, särskilt i början av utbildningen. Den fungerar också som ett nytt nätverk och kompisgäng så att man inte går tillbaka till det gamla umgänget. Gruppen blir ett stöd för varandra och puffar varandra i rätt riktning genom uppmuntran.

Leo berättar att han har vuxit som person sedan han har gått med i K.A.M.P. han menar att han förut var mer egoistisk men att han nu har lärt sig att respektera andra. Han säger också att han har blivit mer ödmjuk nu än vad han var tidigare. Han uppfattar det också som att alla i gruppen förut försökte spela någon annan än den man egentligen var, men att nu efter utbildningen så är man bara sig själv. Leo tycker att stämningen i gruppen är bra och alla killarna är med varandra nästan varje dag. Innan var han också med andra kompisar men nu är han mest med killarna i K.A.M.P. Han menar att det skapats ett positivt gruppträck mellan killarna.

Sanel anser att han har gjort framsteg och att han är stolt över dessa.

Förut gjorde han kriminella saker för att det ledde till en viss sorts status och respekt då andra ansåg att han var cool. Han ville vara som de killarna som hängde på torget och som hade status för att de var kriminella:

”Den här respekten du vet, när man såg att folk respekterade en för att du var kriminell så, du vet man gjorde mer brott och grövre, så det var mycket gruppträck och (...) När jag växte upp här, när man gick till torget, kanske en 40-50 pers stod där och alla var så kallade kriminella du vet. De satt där på sina stulna mopeder och stulna guldkedjor och klockor och

såna grejor. Och då när man var yngre och såg det där och tänkte "shit de har det bra" du vet. Men sen såg man inte insidan, man fattade inte att de här personerna inte kan sova gott om nätterna. Jag kunde aldrig göra en grej och sen gå och lägga mig och sova 8-9 timmar och sen gå upp och ta en dusch och må bra du vet, det funkar inte så."

Vi frågade om han upplever en annan sorts respekt nu:

"Efter de har sett hur jag har förändrats i mitt liv och hur mitt liv ser ut nu, det mod.... Det är klart man får en viss respekt du vet. (...) man får klart en mer positiv respekt nu och som håller längre och så där. Alla säger typ "shit du var med på tv å va coolt" (...) de ser upp till en på ett bra sätt."

Han berättar att innan hade han ganska extrema åsikter och skulle alltid ha rätt, även om han visste att han egentligen hade fel. Han ville inte acceptera att andra kunde ha en annan åsikt än den han själv hade, vilket ledde till att det lätt uppstod diskussioner. Sanel menar att han numera har lärt sig att man istället måste försöka förstå andra människor. Han säger att man ska behandla andra så som man själv vill bli behandlad.

Sanel beskriver att det i början av utbildningen var en stökig och kaosartad stämning mellan killarna. Han menar att det beror på att ungdomarna i början av utbildningen har ganska dåligt självförtroende och att de därför måste försöka visa att det finns en stark person inom en, fast det egentligen inte gör det. Ungdomarna försökte överglänsa varandra. Nu menar Sanel att ungdomarna i stället försöker att hjälpa varandra och att stämningen är på topp. Han ser det som ett bevis på att deras självförtroende är mycket bättre.

"(...) självförtroendet är mycket bättre än i början så stämningen är absolut bättre (...) de flesta killarna kände varandra innan men ändå var det att "jag är bättre än han, kolla på mej". Nu är det annorlunda (...) "hur kan jag hjälpa honom?" (...) jag tror det är också en grej som de har lärt sig genom utbildningen."

Max berättar att i hans gamla kompisgäng skulle man bara visa vem som var tuffast hela tiden. Han menar att anledningen till att han började med kriminalitet var grupptricket och att man skulle visa sig värre än de andra. I början när han gick med i K.A.M.P var stämningen hur kaotisk som helst. Men nu i slutet tycker han att det är jätte lugnt.

Alex berättar också att det var en kaotisk stämning i gruppen i början av utbildningen. Alla pratade hela tiden i munnen på varandra och det kunde lätt utlösas ”krig” mellan ett par killar. Nu tycker han att stämningen har blivit mycket bättre och de ställer upp mer för varandra som vänner än innan.

Havil tycker att han har lugnat ner sig sedan han gått med i K.A.M.P. Innan hade han lätt för att bråka medan han numera har lättare att komma med en lösning om han hamnar i en situation. Han säger att han har lärt sig att respektera andra. Havil tyckte också att det var lite stökigt i början och att ingen tog utbildningen på allvar. Han menar att det är tack vare ledarna som de alla började ta det på allvar.

Vi tolkar det som att ungdomarna tidigare har använt sig av kriminalitet i sin strävan efter att uttrycka sin maskulinitet. Vi tror att det kan vara så att ungdomarna tidigare har försökt bygga upp en maskulin identitet på de stereotypa manliga attribut som tillskrivs den hegemoniska manligheten. Då de inte fullt ut haft tillgång till dessa attribut, på grund av till exempel sin etnicitet, har de varit utelämnade att söka sig en alternativ manlig identitet i kriminaliteten i sin strävan mot den dominans som Connell (1995) beskriver. Eftersom man saknar några av de attribut som ger en hög position i hierarkin försöker man skapa andra attribut som kan ge dominans på andra sätt, genom till exempel våld och kriminella handlingar.

Denna kriminella livsstil tror också vi kan vara uttryck för den frustration och självdestruktivitet som Badinter (1992) och Ekman (1995) beskriver som en följd av att inte kunna leva upp till alla de egenskaper som tillskrivs det manliga idealet. Efter att ha deltagit i K.A.M.P.s utbildning verkar det som att de har byggt en annan sorts manlighet byggd på en känsla av mer socialt accepterad makt och framgång. Ungdomarna verkar ha utvecklat en ny ”mjukare” maskulin identitet genom att de har ”lärt” sig att visa sina känslor och att detta inte automatiskt innebär att man därmed visar svaghet. Connell (1995) menar att andra grupper än de dominanta kan utmana den hegemoniska manlighetens tillskrivna egenskaper, vilket vi till viss del ser hos ungdomarna i det att de själva tagit steget att bryta med sin tidigare livsstil och skapa nya ideal.

Vi tolkar utifrån både Mikaelas och ungdomarnas uttalanden att gruppen är väldigt viktigt för dem. Samtliga ungdomar uttrycker att det var väldigt stökigt i början och att stämningen utgjordes av ett mätande av varandra för att, som vi tolkar det, skapa en hierarki. Detta

stämmer överens med Berglunds (1998) och Ekmans (1995) iakttagelser att män är upptagna av ett ömsesidigt tävlande. Allteftersom utbildningen har pågått verkar det som att stämningen i gruppen har bytts mot en mer harmonisk och vänskaplig sådan. Detta kan vara ett tecken på att ungdomarna genom utbildningen har brutit det Ekman (1995) nämner som ett tabu, att visa känslor inför andra män. Det kan även vara så att K.A.M.Ps utbildning har hjälpt ungdomarna att utveckla ansvarskänsla och stolthet för vännerna i gruppen. Vi anser dock inte att detta utesluter att det finns hierarkier i gruppen, men kanske att man har funnit sin plats. Vi tycker också att det tydligt framkommer att samtliga ungdomar uttrycker den vilja att tillhöra ett gäng som Berglund (1998) beskriver. Det förra gänget utmärktes av kriminalitet och negativt gruptryck. K.A.M.P har istället kunnat erbjuda ett annat sorts gäng uppbyggt kring andra normer och som ungdomarna själva uttrycker det, ett positivt gruptryck. Det verkar ha varit ett medvetet val att söka sig till K.A.M.P och därmed till en ny samhörighet byggd på den gemensamma livsinställningen att sluta med en kriminell livsstil.

4.2.1 Förhållande till det andra könet

Mikaela berättar att verksamheten riktar sig enbart till killar för att det dels inte är så många tjejer som hamnar i kriminalitet och dels för att tjejer har ett helt annat skyddsnet än vad killar har. Dessutom tror hon att det inte går att arbeta på samma sätt med tjejer med samma problematik, det är mer komplext. Hon tror inte att det går att blanda killar och tjejer med sociala problem eftersom det skulle bli kaos. Mikaela menar att de riktar sig till killar för att det har saknats ett liknande alternativ för dem tidigare. Hon menar att även om verksamheten är tuff så erbjuder den ett mjukare förhållningssätt än andra insatser som finns för killar i övrigt. Det behövs eftersom killar oftast ses som förövare men Mikaela menar att de även kan ses som offer i processen.

Mikaela berättar att det i början var svårt att vara kvinna och leda killgrupper men när hon fick visa vem hon är har det inte varit några problem. Hon menar att det beror på att hon inte är som andra tjejer utan att hon är mera ”rakt på”. Hon berättar hur ungdomarna upplever henne i början:

”Ja men du är ju ingen tjej. Jo. Klart jag är en tjej liksom! För att jag, alltså, det, dom tycker att jag alltså... när vi träffas liksom första, hela första, första tre månaderna så ser man hur du är den skummaste människan jag har träffat, det går inte att placera mig liksom, du vet i

nåt fack, det blir jättejobbigt för dom så dom kallar mig för "det". "Det" är jag då från början. För dom vill inte heller riktigt acceptera, för att, om dom accepterar mig som tjej så måste dom, dom måste ändra sitt kvinnoideal. (...)Och så börjar dom köra, du vet "Brorsan".. Ja du, jag är INTE din bror. Jag är mycket, men jag är inte din brorsa liksom."

Mikaela menar att det finns en styrka med att vara tjej, att hon inte behöver "tuppa sig" och inte de mot henne heller. Samtidigt får man inte vara mesig utan kunna peka med hela handen. Dessutom kan hon använda sig av sin kvinnlighet på olika sätt till exempel genom att visa en mjuk fasad eller att spela dum.

Leo tror inte heller att man kan arbeta med tjejer på samma sätt som man kan med killar. Han tror att man behöver jobba mer på djupet med tjejer och att det tar längre tid eftersom deras problem är lite jobbigare. Mot tjejer måste man vara mer ödmjuk medan man kan ha en hårdare hållning mot killar. Om K.A.M.P skulle rikta sig mot både killar och tjejer skulle det inte funka enligt Leo för att det skulle bli svårt att koncentrera sig då och man skulle kanske skämmas för att prata om vissa saker inför tjejerna.

Om Mikaela säger Leo:

" (...) och jag ser henne faktiskt inte, alltså så "tjej-tjej" sådär. Hon är både och du vet. När det gäller kan hon också vara tuffare än en man. Ibland kan hon vara väldigt ödmjuk också."

Sanel anser inte att det finns ett lika stort behov av en liknande verksamhet för tjejer eftersom kriminalitet ännu inte är ett lika stort problem för dem, men att det ökar. De har dessutom oftare andra problem än kriminalitet, mer problem hemma och med killar. Han tror inte att det hade funkade lika bra om verksamheten hade riktats till både killar och tjejer eftersom killarna hade påverkats genom att försöka visa sig bättre än de andra. Han berättar att han har märkt av det när K.A.M.P har haft utbildningsdagar ute i skolor. Tjejerna påverkas inte så mycket men det gör däremot killarna. Sanel menar att det kanske skulle funka att ha tjejgrupper men att han då skulle behöva mer utbildning om hur man utbildar tjejer eftersom han inte tror att det är fungerar likadant.

Max tror att det skulle vara svårare att öppna sig för gruppen och att han skulle ha berättat om saker på ett annat sätt. Han tyckte att det var lite jobbigt i början med Mikaela. Nu tycker han

inte att det är något fel bara för att hon är tjej. Max tror dessutom inte heller att det går att använda samma metoder på tjejer som på killar:

"(...) jag tror inte man kan köra så raka rör med tjejer. Här får man lägga upp alla kort på bordet."

Alex tror inte att de metoder som används i K.A.M.P skulle fungera på tjejer eftersom programmet är baserat att fungera på killar och för att tjejer har ett annat perspektiv. Ledarna kan prata med ungdomarna på ett sätt som man inte kan med tjejer, genom högre tonläge till exempel. Han menar dock att det skulle kunna funka om man anpassar det efter tjejer också. Han svarar på frågan om hur det skulle vara om det var tjejer med i gruppen så här:

"Ärligt talat skulle det gå åt helvete. Om ni två hade kommit under ett möte, mötet hade absolut inte funkad. Vi hade bara kollat på er och hållit på. För jag tror att tjejer, det kan komma tjejgrupper, jag tror att det funka men inte i det här tillståndet vi var i. (...)Till exempel om en tjej hade suttit här och jag skulle berätta om mina erfarenheter, jag skulle ha växt två meter, jag hade varit den coolaste, så man ångrar inte det man gör plötsligt. Men när man har pratat med killar och verkligen ångrat sig så här, då kan man senare tala om det för tjejer men, jag tror inte det funkar att man ska göra det framför tjejer."

Om Mikaela säger Alex:

"(...) då pratade Mikaela och jag personligen har aldrig sett en så stark kvinna. Hon var, det utstrålade bara runt omkring henne, hon var bestämd och hon var perfekt för den rollen tycker jag. Så jag tror att hon klarar det bättre än någon annan, så här som jag har mött i alla fall. Hon är verkligen, verkligen, verkligen en kvinna som man visste skulle klara av det där. Så jag tycker den rollen passar henne perfekt (...)"

Havil svarar på frågan om hur det skulle vara att ha tjejer med i gruppen så här:

"Tjejer alltså, jag vet inte, jag har inte tänkt på det mycket men. Om tjejer skulle vara med det skulle vara lite annorlunda. Jag tycker om tjejerna skulle vara med, själva ledarna skulle också vara tjejer. Det skulle vara bättre du vet. Killar och tjejer, det skulle vara, det skulle

vara jättekonstigt tillsammans. (...) Typ, alltså man skulle inte kunna säga exakt vad man känner, förstår du. Det är många grejor man inte kan berätta när en tjej sitter eller nåt. Men det är bara killar, du vet, man säger exakt det man vill.”

Vi tycker att det tydligt framkommer hur ungdomarna polariserar tjejer och deras egenskaper vilket kan bero på deras starka homosocialitet vilken Lalander och Johansson (2007) menar kan utgöra en tydlig gräns mot det kvinnliga. Killarna verkar bara kunna visa sig svaga inför sina gruppmedlemmar. I resultatet uttrycker alla ungdomar att det skulle vara svårt att öppna sig på samma sätt om det skulle vara tjejer med i gruppen och att de skulle påverkas genom att försöka visa sig från en tuffare sida. Det ses som att sjunka i status att prata om sina känslor eftersom det ses som omanligt att visa sina svagare sidor, det skulle betyda att ge upp lite av sin makt inför det andra könet. Detta tror vi kan vara ett uttryck för den manliga homosociala gemenskapen som bygger på en exkludering av kvinnor. Genom att Mikaela använder sig av vissa traditionellt okvinnliga attribut, såsom språket och hennes sätt att vara, utgör hon på så sätt inte ett hot mot homosocialiteten och kan få en plats i det manliga gänget. Leos uttalande ovan sätter ord på hur hon uppfattas både som manlig och kvinnlig och till slut kanske till och med okönad. Killarna har en bild av hur tjejer skall vara och när Mikaela bryter mot denna är hon inte längre en kvinna fullt ut i deras ögon.

Vi tycker också att det är tydligt att både projektledaren och ungdomarna har en uppfattning om att tjejers problem skulle vara av mer komplex natur än killarnas, samt att tjejer behöver behandlas på ett mjukare sätt. Detta stämmer väl överens med den bild som Hilte och Claezon (2005) ger av förhållningssätten i arbete med pojkar och flickor. Max uttalande ovan om att lägga alla korten på bordet stämmer ordagrant in med institutionspersonalens syn på hur man kommunicerar med killar respektive tjejer.

4.2.2 Förebilder

Mikaela berättar att hon har en uppfattning från tidigare erfarenheter att de ungdomar som klarar sig gör det för att det har räckt att det funnits en enda person i livet som har fungerat som en positiv förebild. Någon som har ställt upp och trott på dem. Hon menar att föreställningen om manliga förebilder är skev och tycker inte att de ger positiva effekter. Hon tycker att manliga förebilder som till exempel poliser istället triggar igång eftersom ungdomarna inte känner sig tillräckligt macho och det får en motsatt effekt istället.

Leo säger:

”Alltså du vet det är lätt att man tar fel förebilder, speciellt här i de här trakterna. Jag har frågat ungdomar också, till exempel ”vem ser ni som en förebild” (...) då brukar de alltid säga typ, någon som har mycket pengar eller någon som kör en fin bil eller så där. Men alltså jag tycker en bra förebild det ska vara att man är snäll, man ska vara alltså förstående, man behöver inte alltid vara den här tuffa, man kan va bara sig själv istället, då tror jag alltså att ungdomar de ser upp till en. (...) de är ju som en svamp, de suger åt sig allting, är man tuff och hård då vill de också vara tuff och hård, är man snäll och ödmjuk (...)”

Sanel säger att det tillfälle då han blev mer intresserad av att fortsätta med K.A.M.P var när Mikaela hade tagit med sig ungdomar från Stockholm vid ett av de första utbildningstillfällena. Han menar att innan var han lite tveksam, men vid detta tillfälle fick han träffa killar som hade varit i samma sits som honom och de berättade lite hur det hade gått för dem. Sanel hade problem redan i skolan och tycker att de åtgärder som man vidtog på skolan inte hade någon effekt. Istället tycker han att det vore bra om det hade funnits en verksamhet liknande K.A.M.P som hade kunnat hjälpa. Det skulle vara bättre att få höra talas om konsekvenserna av till exempel kriminalitet av lite äldre ungdomar.

Sanel menar att alla ungdomar vill se upp till någon oberoende av vilken anledning. För att vara en positiv förebild måste du ha någonting att berätta om och få fram det som man är bra på. I K.A.M.P menar han att man som förebild inte bara skall vara snäll utan man måste vara lite jobbig och ställa krav på ungdomarna också.

Sanels stora förebild idag är hans pappa, som han tycker har fått kämpa mycket. En annan förebild är Mikaela som har gjort mycket för honom och hans vänner. Innan hade han dock andra förebilder:

”Förut var det inte så, förut var det människor, tyvärr, som hade klarat sig länge med att vara kriminell, ledarna från de olika gängen, Scarface, Tupac...man visste hur svårt det var att leva som kriminell. De fick beröm för det också. Så det har ändrat sig så jävla mycket, förebilder.”

För Alex skall en förebild vara en person som har haft mycket erfarenhet. Det är en person som är förstående och ställer upp när man behöver det. Han säger att det bästa han vet är att jobba med yngre och tror också att han skulle kunna vara en förebild för andra ungdomar. En av hans stora förebilder är hans farfar för att han alltid var förstående, han hade alltid ett perfekt svar och var alltid lugn och sansad. Han hade läget under kontroll. En av de största förebilderna för Alex var en lärare i skolan som var förstående när saker hände och som alltid ställde upp för honom. Det var denna lärare som fick Alex att börja plugga och som hjälpte honom mycket. Innan hade Alex en annan förebild:

”Min förebild, det är ganska rolig, min förebild var Rambo innan. Jag tyckte att han var så bäst för att han var ensam. Innan var jag också en sån ensamvarg, jag tyckte om att vara för mig själv för det mesta. Och han var också en sån tyckte jag då. Han var alltid ensam och han klarade sig, och han kunde ta en hel armé och så. Så det var mest det. Sen så hade jag Tupac också som en förebild. Det var bara för att hans ord var så starka. Han kunde sjunga om vad som helst nästan och det lät bra.”

Manliga förebilder verkar spela en stor roll för ungdomarna. Innan killarna gick med i K.A.M.P hade många en förebild som stod för en manlighet uppbyggd kring hårda yttre egenskaper såsom det kriminella gänget och filmgestalter i gangsterfilmer med sina tydliga attribut och Rambo med sin krigarmanlighet. Detta stämmer väl överens med Johanssons (1995) beskrivning av att unga män ofta väljer förebilder med överdrivet maskulina egenskaper. En förebild som många nämner att de istället har idag är deras pappa eller som Alex en farfar. Dessa har fortfarande maskulina egenskaper men inte lika överdrivna. Deras egenskaper utgörs istället av lugnhet, kontroll och livserfarenhet. Just erfarenhet verkar vara den egenskap som de alla trycker på är av vikt för att vara en bra förebild och något de nämner som avgörande som deras roll som brottförebyggare och förebilder för andra ungdomar.

Mikaela är kritisk mot den föreställning som H. Johansson (2006) presenterar; föreställningen om att man skall byta ut en stereotyp manlig förebild mot en bättre men dock lika stereotyp förebild. Hon menar att den manliga förebilden kan ha andra egenskaper än de typiskt manliga. Vi har fått uppfattningen om att K.A.M.P försöker byta ut killarnas gamla förebilder mot handledare och andra i verksamheten för att göra dem mer ödmjuka och medvetna. Idén är ju att medlemmarna själva skall bli förebilder som brottförebyggare både för killar och för

tjejer men i den rollen kommer de ändå att vara en manlig förebild. Vi ser dock ändå inslag av föreställningen eftersom handledarna är män, samt att Mikaela använder sig av manliga attribut och kan fungera som förebild först när hon gör detta.

6 Slutdiskussion

Utifrån den empiri som vi genom intervjuer har tagit del av tycker vi att det verkar som att verksamheten lyckas hjälpa en stor del av de ungdomar som deltagit i K.A.M.Ps utbildning. Projektet har blivit en viktig del av deras liv och de har lyckats bryta sin tidigare destruktiva livsstil. De har även fått ökade kunskaper om samhället och deras egen situation vilket leder till högre grad av medvetande och integration i samhället. Sammantaget har detta lett till att ungdomarna har fått ökad makt över dels det egna valet av livsstil och som samhällsmedborgare genom att de fått ökad kunskap om hur man till exempel söker jobb och hur samhällets olika institutioner fungerar. Dock kan vi se att trots att verksamheten bygger på empowerment och man vill ta vara på ungdomarnas egna intressen och viljor, så finns det ingen tydlig gräns mellan frihet och struktur. Den individuella utbildningsplanen ger frihet inom givna ramar genom att programmet är byggt kring en viss struktur.

Vi kan samtidigt se att det finns en brist på identifierade metoder och verktyg vilket även projektledaren själv har bekräftat. Detta kanske beror på att det är ett ungt projekt. För att kunna veta att kvaliteten är god och kunna utvärdera samt sprida metoden anser vi att man behöver jobba på att utveckla och förtydliga sina metoder. Även om projektet sägs bygga på empowerment så har man skapat en egen metod i JAAB som vi inte har lyckats få en tydlig bild av huruvida den stämmer överens med empowerment. För att försäkra ett gott resultat krävs det större medvetenhet om de metoder som man använder. Visserligen kan vi se att projektet har gett bra resultat även om vi tror att dessa inte beror på några identifierade metoder utan snarare kanske på projektledarens personliga engagemang och erfarenheter. Detta skulle göra det svårt att överföra arbetssättet på liknande verksamheter. Projektledaren hoppas att man skall kunna identifiera metoderna man använder genom en utvärdering som planeras till hösten.

Vi tycker alltså att K.A.M.P kan verka som exempel på ett lyckat arbete med ungdomar även om det inte finns tillräckligt stor medvetenhet om vad det är som hjälper ungdomarna. Grundidén med empowerment som utgångspunkt verkar vara framgångsrikt och det finns tankegångar som är värda att utveckla.

Att projektet enbart riktar sig till killar beror på, så vitt vi förstår, att det finns en föreställning om att man behöver använda sig av olika metoder beroende på om man arbetar med killar eller tjejer och att även om problemen kan vara av samma natur så har de olika orsaker, nämligen sociala eller psykologiska.

Vi är kritiska till inställningen om tjejers medverkan som killarna uttrycker och som verkar bevaras av homosocialiteten i gruppen. De uttrycker bland annat att de inte skulle kunna ha tjejer i gruppen då det skulle påverka dem personligen alltför mycket. Man kan tolka det som att de förstärker sin maktposition mot kvinnor genom att inte utsätta sig för det hot som dessa skulle utgöra mot deras positioner i gruppen. Vi menar att det istället snarare skulle gynna dem om de kunde se på tjejer på ett mer jämlikt sätt. Det tror vi skulle göra att de skulle kunna inta en mer ödmjuk inställning och bli mer frikopplade från den traditionella mansrollen i olika sammanhang i livet till exempel i arbetslivet eller om de börjar studera.

Även om killarna genom K.A.M.Ps utbildning intagit en mer reflexiv manlig identitet än den de hade då de började, upplever vi att det fortfarande råder en viss machostämning i gruppen. För oss som utomstående gjordes detta tydligt både genom det språk och den yta man visar upp. Även projektledaren visade upp ett traditionellt okvinnligt sätt att prata. Det är intressant att samtliga respondenter uttrycker en föreställning om att tjejer kommunicerar på ett annat sätt än män, att de inte tål det tuffa och raka sättet att prata på som man använder sig utav i K.A.M.P. Samtidigt är ju projektledaren kvinna och ett bevis på att det inte är så svart eller vitt, men då ses hon automatiskt som ett undantag. Att ha med tjejer i verksamheten tror vi alltså skulle nyansera killarnas föreställningar om vilka egenskaper en tjej kan ha.

Utifrån detta argument menar vi inte att det skulle råda en mindre stereotyp kultur i en grupp bestående enbart av tjejer. Vi tror att man skulle använda sig av metoder som anses vara mer lämpliga för tjejer, det vill säga motsatsen till det vi beskrivit ovan. Vi tror att konsekvenserna av att arbeta med enkönade grupper kan bli att man lätt tillskriver vissa egenskaper och undgår att se andra som kanske egentligen inte stämmer överens med personen. Vår åsikt är

att det skulle behövas ett mer öppet förhållningssätt i arbetet med ungdomar där man fokuserar mer på individens olika sätt att kunna uttrycka sig istället för att utgå ifrån kön.

Vi är medvetna om att det begränsade materialet vi har fått fram genom denna studie lett till att vi inte har kunnat få ett tillräckligt tillförlitligt material för att kunna uttala oss om huruvida verksamhetens metoder verkligen fungerar. Hade vi dock kompletterat intervjumaterialet med en eller flera observationer hade vi kunnat få en mer nyanserad och tydligare bild och kanske haft lättare att identifiera verksamhetens metoder. Nu har vi fått lita på den information som finns på hemsidan och det som respondenterna säger. Det hade även varit intressant att ha kunnat jämföra K.A.M.P med någon annan verksamhet med samma inriktning eller med en annan grupp inom K.A.M.P.

Referenser

- Askheim, Ole Petter/Starrin, Bengt (red) (2007): *Empowerment i teori och praktik*. Lund: Gleerups
- Badinter, Elisabeth (1992): *XY. Om mannens identitet*. Stockholm: Forum
- Berglund, Stig-Arne (1998): *Val av livsstil. Problemungdomars sätt att hantera verklighet och konstruera identitet*. Umeå: Institutionen för socialt arbete, Umeå Universitet
- Billinger, Kajsa (2005). Fokusgrupper - en datainsamlingsmetod. I Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Connell, R.W (1995): *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos
- Ekman, Daniel (1995): *En mans bok. Om manlig identitet-teorier, ideal, verklighet*. Stockholm: Natur och kultur
- Eriksson, Lisbeth i Eriksson, Lisbeth/Hermansson, Hans-Erik/Münger, Ann-Charlotte (red) (2006): *Socialpedagogik och samhällsförståelse. Teori och praktik i socialpedagogisk forskning*. Stockholm: Symposion
- Hedin, Ulla-Carin/Herlitz, Urban/Kousmanen, Jari (2006): *Exitprocesser och empowerment. En studie av sociala arbetskooperativet i Vägen ut-projektet*. Norrköping: Kriminalvårdens forskningskommitté. Rapport nr 19.
- Hilte, Mats/ Claezon, Ingrid (2005): *Flickor och pojkar på institution-ett könsperspektiv på vården av ungdomar*. Stockholm: Stiftelsen allmänna barnhuset. 2005:4
- Johansson, Helena (2006): *Brist på manliga förebilder-dekonstruktion av en föreställning och dess praktik*. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet
- Johansson, Thomas (2006). Att skapa sin identitet: ungdom i ett posttraditionellt samhälle. I Frisé, Ann/Hwang, Philip (red): *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och kultur

Johansson, Thomas (1995). Det stora äventyret. Tonårspojkar och psykologisk utveckling. I Bolin, Göran/Lövgren, Karin (red): *Om unga män*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
Lalander, Philip/Johansson, Thomas (2007): *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, Sam (2005). Kvalitativ metod – en introduktion. I Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Lundgren, Vanja/Pettersson, Lotta/ Tiby, Eva (2003). Gäst hos verkligheten, eller skapare av den? Om kriminologiska maskulinitetsperspektiv i empiriska verkligheter. I Lander,

Ingrid/Pettersson, Tove/Tiby, Eva (red): *Femininiteter, maskuliniteter och kriminaliteter. Genusperspektiv inom svensk kriminologi* Lund: Studentlitteratur.

Madsen, Bent (2001): *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur

Skrinjar, Monica (2003). Forskare eller ”babe”. Om genuskonstruktioner i intervjusituationer. I Lander, Ingrid/Pettersson, Tove/Tiby, Eva (red): *Femininiteter, maskuliniteter och kriminaliteter. Genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.

Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. Eslöv: Lorentz förlag

Webbsidor

K.AM.Ps hemsida. www.ungkamp.se Hämtad 2008-03-31

Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf Hämtad 2008-04-22

Bilaga 1 Följebrev

Bäste respondent!

Syftet med vår uppsats är att titta på hur er verksamhet ser ut och fungerar för att ta reda på om verksamhetens metoder är ett fungerande pedagogiskt verktyg i arbetet mot kriminalitet.

Vi kommer att intervjua ledare och deltagare i verksamheten för att kunna få svar på våra frågeställningar. Intervjuerna kommer att ta mellan 1-2 timmar och genomförs enskilt med oss och intervjupersonen.

För att kunna hantera materialet efter intervjuerna vill vi gärna använda oss utav bandspelare. Banden kommer att hanteras med största aktsamhet för att minimera risken att någon obehörig kan få tillgång till materialet. Vi kommer även att föra stödanteckningar under intervjuerna.

Alla deltagare som intervjuas kommer att anonymiseras, det vill säga att namn och information som kan leda till att en persons identitet kan avslöjas kommer att ändras.

Intervjuerna kan när som helst avbrytas av intervjupersonen utan motivering!

När uppsatsen är klar och godkänd kommer alla medverkande att få ett exemplar mailat. Då kommer även allt inspelat material att förstöras.

Är det några oklarheter, frågor eller förhinder, kontakta oss gärna via mail. Vi kollar mailen varje dag!

Med vänliga hälsningar
Hanna och Hanna

Bilaga 2 Intervjuguide 1: Mikaela

- Hur många deltar? Hur länge? Hur ofta startas nya grupper upp?
- Hur ser resultaten ut?
- Finns liknande projekt eller är detta unikt?
- Vilken sorts problematik har killarna?
- Hur fick du idén? Vilka teorier finns bakom?
- Vad innebär JAAB?
- Hur kommer det sig att gruppen är enkönad? Har ni provat att ha med tjejer?
- Hur ser du på förebilder/manliga förebilder?
- Dykutbildning?
- Hur undviker man ”destruktiv gängbildning”?
- Teambildning och jagstärkande samtidigt. Hur går det ihop?
- Har ungdomarna tagit över verksamheten? Är det fortfarande tanken?
- Vad i metoden leder bort från kriminalitet?
- Vad anser du vara det starka med metoden?
- Har ni något köns/genusperspektiv i åtanke?
- Vad händer när killarna lämnar gruppen? Finns det någon uppföljning?
- Vad har ni fått för respons/kritik utifrån?

Bilaga 3 Intervjuguide 2: Ungdomarna

- Bakgrund?
- Hur kom du med i K.A.M.P?
- Vilken nivå inom K.A.M.P befinner du dig på? Hur ser programmet ut på denna nivå?
- Hur upplever du din egen förändring sedan du gick med i K.A.M.P?
- Vad tror du kan vara det som hjälper inom K.A.M.P?
- Vad tänker du på om man pratar om förebilder?
- Hur är stämningen i gruppen? Har den förändrats? Hur?
- Hur tror du att stämningen skulle varit om det var tjejer med i gruppen också?
- Hur ser du på Mikaela som tjej och ledare?
- Vad tänker du om framtiden?

Bilaga 4

K.A.M.P

Projektutvärdering 2005 – 2008

Empowerment

Fakta

- 5 av 10 ungdomar som varit delaktiga i projektet är idag ekonomiskt och socialt självförsörjande
- Deltagare i projektet har varit unga dömda till sluten ungdomsvård och unga i riskzonen vilka begått brott, haft missbruksproblem, varit gängmedlemmar och/eller haft sociala svårigheter/problem.
- Alla ungdomar har frivilligt medverkat i programmet
- Ungdomar som har blivit avstängda har kommit tillbaka, bett om ursäkt och velat komma tillbaka
- Bara en tredjedel av ungdomarna har återfallit i brott
- Man lämnar inte K.A.M.P när man avslutar programmet. En gång Kampare alltid Kampare och det finns alltid någon att vända sig till

K.A.M.P. är en ideell ungdomsförening som verkar för att minska våld, kriminalitet, droger och utanförskap! K.A.M.P bygger på frivillighet och vårt koncept är förankrat kring teorier om Empowerment, att plocka fram ungdomarnas styrkor och få dem att se sina egna resurser. Vi är en ungdomsförening för ungdomar som lever i olika former av utanförskap: en förening för dem som hamnat utanför eller på glid.

Hos oss är det en för alla, alla för en och vi finns för varandra istället för gänget, drogerna och/eller kriminaliteten. Vi tror på varandra då vi vet att vi kan!

Genom vår styrka, kunskap och erfarenhet förebygger vi att andra hamnar i utanförskap genom utbildning och föreläsningar: såväl som faddrar.

Ungdomarna som kommer till oss har genom åren fått klart för sig vilka deras svaga sidor är, vilka problem de har och ursäktat sitt eget beteende med hjälp av detta. Något som lett till att deras negativa beteende accelererat då de känt sig maktlösa och till slut tappat hoppet och helt saknat framtidstro.

I den mån det är möjligt ignoreras negativt beteende och positivt beteende premieras. Vi förväntar oss att de ska gå bra för ungdomarna, vi sitter inte och väntar på att de ska misslyckas ännu en gång! Istället talar vi om för dem hur bra de är och vilka starka sidor de har! Något ingen har gjort tidigare!

Ungdomarna får inte vård och behandling hos oss, de erbjuds stöd och en ärlig chans att komma tillbaka. Till oss kommer man om man verkligen vill lämna det gamla livet bakom sig!

"Ingenenting är omöjligt"

Ingenenting är gratis och man måste ge lika mycket som man får! Detta innebär att ungdomarna förväntas vara mot oss så som vi är mot dem och det är självklart att man inte bryter mot regler eller spelar dubbelspel.

Mål och Syfte

April 2005 blev K.A.M.P beviljad projektpengar från Allmänna Arvsfonden för att skapa ett kostnadseffektivt eftervårds/utslussningsprogram för unga dömda till sluten ungdomsvård, ett program som också skulle fungera som alternativ ungdomsvård inom socialtjänsten, istället för exempelvis institutionsvård.

Statistiken talar sitt tydliga språk och samhället lyckas dåligt med att hjälpa ungdomar på glid in i samhället igen. Socialtjänsten och skolan sliter sitt hår och vet inte vad dem ska göra – resurserna minskar medan ungdomarna på glid blir fler och fler. Kriminellt beteende, våld och droger är vanligt förekommande bland ungdomar. Den vård som finns att tillgå kostar skjortan och ger mycket dåligt resultat!

Fakta är att pengarna räcker inte till för att behovet är så stort!

Vi ville ta fram ett program som kostade en tiondel av annan vård, samtidigt som vi ville erbjuda ett alternativ som ungdomarna själva tyckte var bra! Idag har vi ett program som ungdomarna vill medverka i, ett program som omvandlar kostnaderna till resurser och kommer kommunen och skattebetalarna tillgodo.

Det går att förändra

”Det finns inga hopplösa fall”

Ett viktigt förtydliga är att vi har jobbat med de allra tyngsta ungdomarna, de som samhället gett upp hoppet om, de med långa straffregister – som misshandlat och rånat, varit delaktiga i gäng – använt och sålt droger! Dessa ungdomar har varit delaktiga i vårt projekt och hälften av ungdomarna är numera, tack vare projektet, integrerade och välmående samhällsmedlemmar som betalar skatt och är med i A-kassan.

Ungdomar som lagt det kriminella livet bakom sig och istället engagerar sig för att andra ungdomar inte ska gå samma väg som dem!

Under de tre projektåren har vi utvecklat ett 3-stegs program som både ungdomar, polis, socialtjänst och politiker tycker är bra! Ett 1-årigt program som verkligen fungerar och stärker ungdomarnas positiva identitet! K.A.M.P har lyckats skala bort en ”kriminella identiteten” och ersätt den med ett starkt och självsäkert ”jag” som vet att man kan!

Det spelar ingen roll om man är invandrare och/eller kommer från socialt utsatta bostadsområden — alla kan skapa sig det liv man vill leva!

Delaktiga projektungdomar vet att ”negativa” erfarenheter kan utvecklas till styrkor! Att man tack vare sin erfarenhet kan sätta sig in i andra människors känslor och upplevelser!

Hur stort är inte det? Större än vi med ord kan beskriva!

JAAB Programmet

När ungdomarna kommer till oss är de misstänksamma, avvaktande hårda och tuffa killar. När vi frågar vad de är bra på... brukar de svara ”jag är snygg i alla fall”. Ingen av dem har kunnat tala om något som de är bra på! Möjligen på att begå brott...

JAAB utbildningen är uppdelad i tre steg detta då våra ungdomar behöver kortsiktiga mål och inte klarar av att ta mer än ett steg i taget. Med hjälp av tredjeperson; det vill säga ”Kalle” hjälper ungdomarna sig själva — utan att behöva vända in och ut på sin egen historia och upplevelse. Vi diskuterar hela tiden i tredjeperson: om det var deras vänner och bekanta, hur skulle de hjälpa då? Människan utgår ifrån sina egna erfarenheter varav vi får information utan att ungdomen behöver lämna ut sig! Något som är helt unikt i vårt program!

Steg ett är ”Jagstärkande” och detta är det viktigaste och tuffaste steget. Här måste vi skapa förtroende och få dem att våga lita på oss, vi måste få dem att våga lita på sig själva och tro att de kan åstadkomma en förändring. De ungdomar som lämnar programmet gör det vanligtvis under steg ett, av olika anledningar. Den vanligaste orsaken är droger, att deras beroende är för stort och att de inte kan sluta.

Steg två är brottsförebyggande och ungdomarna får klart för sig vilka konsekvenser brott, våld och droger ger. Under detta steget ges de också möjlighet att ta i tu med saker i deras egen ryggsäck såsom skulder hos kronofogden, medling, skolgång, inskrivning på arbetsförmedling, konflikthantering, körkortstillstånd och givetvis mål och framtid. Vi gör upp en individuell plan tillsammans med ungdomen där vi utgår ifrån ungdomens realistiska drömmar och mål.

Steg tre är praktiskt uppvisande av kunskaper och för att bli godkänd på steg tre måste man utgöra en positiv förebild och leva som man lär. Man måste ha nått upp till de mål som man själv satte upp och kunna verka förebyggande för att andra inte ska gå samma misstag som en själv. Här går ungdomarna ut på skolor, agerar polare och håller i juniorverksamhet — som sagt så måste man ge lika mycket som man får och under steg tre ger de tillbaka till samhället. Något inte bara dem mår bra av, utan även samhället då de tack vare sin erfarenhet kan finnas för någon annan som ”precis som” dem känt sig utanför och ensamma! Vi skapar ringa på vattnet; våra ungdomar verkar opinionsbildande istället för att belasta samhället med dyra kriminalvårds/socialtjänstkostnader.

”Ingen väljer att bli kriminell”

”Det är skönt att bli behandlad som en helt vanlig kille”

Hur går det till?

Ungdomarna måste som sagt frivilligt söka sig till oss — men det kan innebära att man gör ett val mellan LVU/institutionsvård eller K.A.M.P.

K.A.M.P får inte bli en insats, för då faller hela idén. Programmet ska ses som en möjlighet och ungdomarna blir uttagna till programmet, om vi anser att vi kan arbeta med och tillsammans med den unge.

Rekrytering sker alltså precis på samma sätt som vid en anställning. Ungdomen kan alltså bli utvald till programmet. Scenariot ser ut enligt följande. Den unge är i behov av vård, antingen på grund av eget

beteende, en dom i domstol eller på grund av drogproblem: aktuell socialsekreterare "erbjuder" olika alternativ och ett av dem är K.A.M.P; vilket hon/han förklarar bara är till för unga som verkligen vill förändras.

Den unge som inte vill till institution eller annat behandlingshem — kontaktar själv oss eller genom socialsekreterare och kallas därefter till intervju. Om den unge har en vilja att förändras blir man antagen. Och får klart för sig att om man faller tillbaka och återgår till gammalt beteende blir det institution eller annan vård. På så sätt får ungdomarna både piska och morot,

och det är under dessa förutsättningar vårt program fungerar bäst.

Alternativ två — den unge ska hem efter institution och är i behov av utslussning/eftervård (vilket alla behöver för att ha en rimlig chans att komma tillbaka) söker sig till oss med hjälp av personal på ungdomshemmet och eller socialsekreterare. Urvalsprocessen ser likadan ut och ungdomarna får vettig sysselsättning redan från dag ett. Målet är att besöka ungdomen redan på institutionen innan de kommer ut för att etablera förtroende och motivera dem att ta steget mot förändring.

De ungdomar som inte väljer att gå en utbildning och fortsätta studera hjälps ut i arbete. De får goda referenser från oss och vet vad som förväntas av dem på en arbetsplats. Alla har varit mycket uppskattade på sina arbetsplatser!

Resultat

Totalt har vi under dessa tre år tagit emot 35 ungdomar och av dem som inte har återfallit har;

- 8 fast arbete,
- 4 provanställning
- 8 går i skolan på en linje som de själva har valt och engagerar sig i
- 1 sjukskriven på grund av psykiska problem,
- 2 arbetslösa (då de inte vill arbeta inom produktion eller hos K.A.M.P)

Totalt 23 ungdomar

Av dem som har återfallit har;

- 3 blivit dömda till fängelse
- 1 blivit dömd till LSU
- 1 fått vård inom socialtjänsten
- 4 fortsatt missbruka och begå brott men ej blivit dömda

Totalt 9 ungdomar

Kostnader

Det kostar inte mer än 10.000 kronor per/månad och ungdom att medverka i programmet.

Dessa 10.000 kronorna går oavkortat till ungdomen i form av utbildning, läger, idrott och aktiviteter.

Totalt tre löner finansieras varav två av lönerna går till ungdomar som genomgått programmet och utgör positiva förebilder i form av handledare.

Ungdomar, som om de inte medverkat i programmet, hade varit i behov av

försörjningsstöd, dvs socialbidrag.

De som klarar hela programmet och får godkända betyg och inte återfaller i kriminalitet/droger får ett körkortspaket och en dykutbildning — körkortet för att öka deras möjligheter på arbetsmarknaden och dykutbildningen för att de ska förstå att man kan få kickar av andra saker än droger och kriminalitet. Vidare för att stärka deras självkänsla och ge dem konkreta facit på att de kan!

De ungdomar som återfallet och blir uteslutna ur programmet vet att de haft en ärlig chans — och även om det inte räcker hela vägen så har vi etablerat en relation. De vet att i alla fall en människa har trott på dem och deras resurser! En dag kommer de att förstå!

"Av de ungdomar som avslutar programmet fortsätter några som handledare och tar över efter sina ledare. Man ska inte stanna i K.A.M.P för alltid utan lämna över till nya ungdomar som man själv varit med och utbildat"

Storgatan 43 B
263 37 Höganäs

Telefon: 024-33 39 71
Fax: 070 - 777 28 26
E-post: ungkamp@bredband.net
Hemsida: www.ungkamp.se

*Det måste bli en självklarhet att ungdomarna ska få eftervård!
Det kan inte vara ett lotteri där några vinner och andra förlorar!
Unga dömda måste erbjudas vettig utslussning och eftervård!
Oerhörda lokala skillnader, från socialtjänst till socialtjänst, från
socialsekreterare till socialsekreterare! Unga dömda måste få hjälp
att komma tillbaka in i samhället!*

*Vi har bevisat att det går att förhindra att unga dömda faller tillbaka
efter avtjänat straff, att det går att åstadkomma förändringar på
hemmaplan, att unga inte måste vistas på institution/
behandlingshem för att komma tillstånd med förändringar i sitt
beteende! Det är dags att tänka om och våga prova nya lösningar!*

"Ingenting är omöjligt"

*Inte på något sätt kommer vi att kunna rädda alla, men vi kan
garantera att vi lyckas med fem av tio ungdomar!
Vilket behandlingshem erbjuder den garantin?*

Nyckel till förändring

Ungdomarnas förklaring till att vi tillsammans med dem har lyckats nå en förändring beror på att vi har;

- Trott på ungdomarna och deras resurser
- Förväntat oss goda resultat
- Fokuserat på deras positiva sidor och fått dem att se sina starka sidor
- Övertygat dem om att de vågar och kan
- Inte låtit dem tycka synd om sig själva och fastna i självömkan
- Hjälpt dem med praktiska detaljer men låt dem göra så mycket som möjligt själva
- Fått dem att ta tag i saker och inte vänta tills i morgon
- Ställt krav och håll fast vid regler
- Varit ödmjuk, visat respekt och tyck om
- Handlat konsekvent, stått vid vårt ord och förväntat oss det samma tillbaka
- Stått kvar när det blåser och inte låtit dem skrämna oss
- Arbeta med själ och hjärta! Ärligt brytt oss om och visat att vi bryr oss
- Bedömt dem efter deras egenskaper som människor inte efter deras handlingar
- Inte problematisera dem
- Gett dem en rak och ärlig chans

